

POLITSEI INFOSÜSTEEM JA KODANIKELE SUUNATUD E-TEENUSED UUENEVAD

Raul Savimaa
Politseiamet
raul.savimaa@politsei.ee

Politseis viimased 10 aastat kasutusel olnud politsei infosüsteemi POLIS senine tarkvara on muutmisel. Kavandatud on uus integreeritud tarkvara, mis ühendab omavahel mitmete erinevate tööliinide ja töökohtade funktsioone. 2008. aasta detsembris käivitus uus menetluse infosüsteemi tarkvara kriminaalmenetluse jaoks. Rakendamise ootel on vääртеomenetluse osa ning politseipatrullide juhtimise infosüsteem. Koos sellega uuenevad ka kodanikuportaali kaudu kodanikele suunatud e-teenused.

Politsei infosüsteemi uus tarkvara koosneb mitmest moodulist. Iga moodul kujutab endast konkreetse tööliini või -protsesside kogumi jaoks erinevat ja tema tööprotsessidele vastavat kasutajaliidest. Menetluse alamsüsteem aitab politseiametnikul läbi viia kriminaal- ja vääртеomenetlust. Juhtimiskeskuse moodul on aga ette nähtud juhtimiskeskuse töökohana. See võimaldab registreerida väljakutseid ning näha patrullide paiknemist ja olekut. Need kaks moodulit asendavad kahe peale suurema osa senisest POLISe infosüsteemist. Statistika ja aruandlus on edaspidi peamiselt kättesaadavad andmelao kaudu.

Politsei juhtimiskeskuses sisestatud sündmuse andmed on ka tulevikus kättesaadavad menetluse infosüsteemist, et neid kriminaal- või vääртеomenetluses edasi kasutada. Selles osas ei halvene politsei infosüsteemi senine funktsionaalsus ja ülevaatlikkus. Lähenemispõhimõtted on siiski uued ja kaasaegsemad. Tehniliselt tähendab see, et süsteem on veebipõhine ja muutunud on akende kujundus. Olulisim muudatus on see, et uue infosüsteemi kõik alamsüsteemid on liidestatud andmevahetuskihiga X-tee, mis võimaldab kõigil kasutajatel saada tööks vajalikku infot oma kasutajaliidese kaudu ka teistest andmekogudest. Uuendatud tarkvaraarhitektuur võimaldab tulevikuski uute komponentide lihtsamat lisamist, juhul kui on vaja luua spetsiaalne töökeskkond veel mõne tööliini jaoks.

Muudatusi tuli teha seetõttu, et viimase kümne aasta jooksul on märkimisväärselt avardunud tehnilised võimalused infosüsteemide omavaheliseks koostööks, juurdunud mitmed standardid ning rakendunud X-tee. Mitmed muudatused on tingitud ka uuendustest politseitöös (ühinemine Schengeni infosüsteemiga, riigiasutuste koostöö jne). Ka isiku juurdepääs temaga seotud andmetele on kümne aasta taguse olukorraga võrreldes täpsemalt reguleeritud ning kodanikuportaali kaudu on loodud ulatuslikud võimalused. Selleks, et kõike seda tõhusalt politsei infosüsteemis realiseerida, tuligi infosüsteemi uuendada.

Inimestele pakub uus infosüsteem edaspidi kodanikuportaali www.eesti.ee kaudu võimalust esitada politseile avaldus või vihje, teabenõue, selgitustaotlus või märgukiri. Samuti saab esitada vääртеomenetluses vastulause, haldusmenetluse taotluse, hallata enda poolt politseile edastatud dokumente ning kooskõlas seadusega kontrollida politseis enda kohta olevaid andmeid ja politsei otsuseid vääртеomenetluses.

Uue infosüsteemi komponentide loomise ettevalmistus algas 2005. aastal. Süsteemi väljatöötamist on rahastatud nii Euroopa Liidu struktuurfondidest kui ka riigieelarvest.

Üleminek uuele süsteemile kavandati ühel ajal kriminaalmenetluse registri uuele versioonile ehk e-toimikule üleminekuga. Justiitsministeeriumi arendatav e-toimik ühendab endas õiguskaitsesega

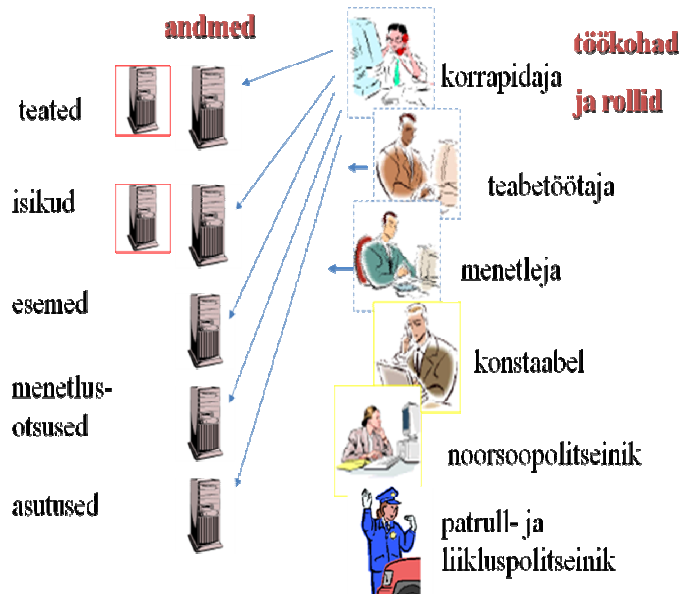
tegelevate asutuste (politsei, teised kohtueelsed menetlejad, prokuratuur, kohtud) menetlusprotsesse ja loob pinnase digitaalseks menetluseks.

Suund rollipõhiste lahendustele

Infosüsteemide arendamine politseis algas koos politsei taasloomisega 1991. aastal. Esimene sisuline menetlussüsteem oli ESTPOL, millest politseiprefektuurides olid kasutusel nende jaoks kohandatud versioonid. Tallinna Politseiprefektuur kasutas selle asemel Riias välja töötatud tarkvara Signal. Aastatel 1993-1994 võeti täiendavalt kasutusele ülepolitseilised registrid: varastatud sõidukite, tagaotsitavate isikute ja varastatud esemete tarkvara.

Ülepolitseiline infosüsteem POLIS loodi 1998. aastal ning võeti kõigis prefektuurides kasutusele 2000. aastal, asendades seniseid infosüsteeme. POLISE loomise põhimõte oli pakkuda ühtset töökeskkonda ja tagada info kadudeta käsitlemine alates juhtimiskeskusesse saabuvast väljakutsest kuni selle põhjal läbi viidud menetlusmaterjalide saatmiseni prokuröörile.

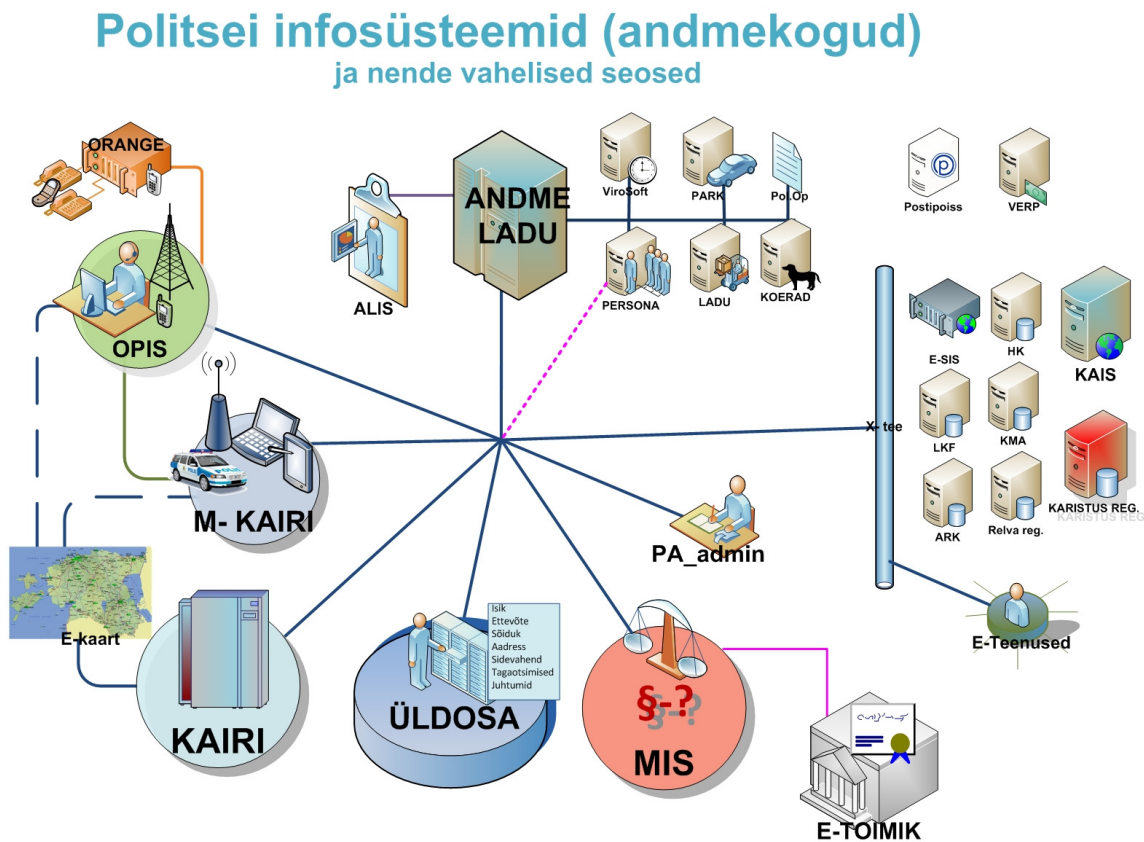
POLIS ei asendanud siiski kõiki töökohti, osaliselt jäid kasutusele või loodi spetsiaalsed töökohad kitsamatele valdkondadele. Infosüsteemide kasutusmugavuse tõstmiseks tuli infosüsteeme hakata arendama rollipõhist lähenemist arvestades. See tähendab, et iga tööliin saab eelkõige oma vajadustele vastava töökeskkonna. Rollipõhise POLISE idee tekkis juba 2001. aastal (vt joonis 1), ent selle idee elluviimine on olnud aastatepikkune protsess. Praegu välja töötatud menetluse allsüsteemi ning juhtimiskeskuse mooduli arendamisega on astunud pikk samm rollipõhiste töökohtade loomise poole politsei infosüsteemis, säilitades samas andmete integreerituse.

Joonis 1. Polise muutumine rollipõhiseks infosüsteemiks. Idee aastast 2001

Uued infosüsteemid nõuavad ka uut lähenemist

Politsei infosüsteem on aasta-aastalt muutunud keerulisemaks ja sellel on palju omavahelisi seoseid. Tänapäevane seis on toodud joonisel 2. Mõned aastakümned tagasi, kui personaalarvutid alles ilmusid, oli IT valdkond paljude jaoks müstika, nagu praegu on geenitehnoloogia, ning selle võimalusi teadsid vaid IT inimesed. Seetõttu oskasid ka infosüsteemide arenduses osaleda peamiselt vaid nemad. Tänapäevaks on IT sama levinud kui tolmuimeja ja teler ning lõppkasutaja üldjuhul teab, mida sellelt oodata. Politsei peamised infosüsteemid on senisel kujul olemas ja vajalikud andmed igal töökohal suures osas kättesaadavad. Uued nõudmised süsteemidele toetavad tööprotsesse paremini, arvestades nende peensusi ja eripärasid. See muudab ka infosüsteemi arenduse rohkem seotuks tegeliku töökorralduse ja sellest tingitud vajadustega.

Joonis 2. Politsei infosüsteemi seosed

Muutunud olukord nõuab muudatusi ka ITga seotud rollides. Nüüd, mil IT ei ole enam pelgalt andmetöötlussüsteem, vaid tööprotsessidesse lõimitud kaaslane, muutub väga oluliseks ka see, kuidas ja millal oma töös infosüsteemi kasutada. Seda aga saavad iga päev ja pidevalt määrata ainult politseitööd juhtivad osakonnad. Soovitud tulemuste täpseks ja kiiremaks saamiseks peab infosüsteemide arenduse üldkoordineerimine olema tihedalt seotud organisatsiooni enda tegevuse plaanimisega. Seetõttu suureneb infosüsteemide arendamisel politsei põhitegevuse osakondade (näiteks liiklusjärelvalve ja korrakaitse osakond, kriminaalosakond, analüüsi- ja planeerimisosakond) roll infovarade omanikuna ja arenduse tellijana. IT ülesandeks aga on tagada, et saadav tulemus oleks võimaluste piires parim ja et infosüsteemide tööd toetaks sobiv infrastruktuur. Selline rollijaotus loob paremaid ja jätkusuutlikumaid tingimused, et infosüsteemid ning IT lahendused vastaksid politseitöö vajadustele ja prioriteetidele ning neid kasutataks maksimaalselt.